MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

ZAHRADNICKÁ FAKULTA

Ústav zahradní a krajinářské architektury

KRAJINA brněnských OBYTNÝCH SOUBORŮ 60. až 80. let 20. století

Soubor specializovaných map s odborným obsahem

PRŮVODNÍ ZPRÁVA

Anna Magni

Brno 2020

Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Ústav zahradní a krajinářské architektury,
Valtická 337, 691 44 Lednice, Česká republika

KRAJINA brněnských OBYTNÝCH SOUBORŮ 60. až 80. let 20. století

SOUBOR SPECIALIZOVANÝCH MAP S ODBORNÝM OBSAHEM

Záměr uplatnění v RIV: Nmap – „Specializovaná mapa s odborným obsahem“

Průvodní zpráva

V souladu s ustanoveními příkazu ministra kultury č. 21/2018 ze dne 9.10.2018 - „Postup schvalování metodik a památkových postupů Ministerstvem kultury jako uznatelných výsledků výzkumu, experimentálního vývoje a inovací a postup ve věci vydání stanoviska poskytovatele k využitelnosti výsledku specializovaná mapa s odborným obsahem“ č. j. MK-52164/2018 OVV, sp. zn. MK-S 7222/2018 OVV, předkládáme poskytovateli institucionální podpory v programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní kulturní identity (NAKI), financovaného MK ČR pod identifikačním kódem DG16P02H053 – České zahradní umění a krajinářská architektura v kontextu evropského vývoje, soubor specializovaných map s odborným obsahem pro potřeby posouzení Ministerstvem kultury ČR.

Autorka: Ing. Anna Magni, Ph.D.

e-mail: anna.magni@mendelu.cz

Ústav zahradní a krajinářské architektury, Zahradnická fakulta, Mendelova univerzita v Brně, Valtická 337, 691 44 Lednice, tel. 519 367 290

Mapové podklady připravil – geograficky zpracoval: Mgr. Roman Pavlačka, Ph.D.

e-mail: roman.pavlacka.gm@gmail.com

Dedikace

Soubor specializovaných map s odborným obsahem vznikl na základě podpory při řešení projektu DG16P02H053 – České zahradní umění a krajinářská architektura v kontextu evropského vývoje Programu na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II), financovaného Ministerstvem kultury ČR.

The set of specialized maps with professional content has been prepared with support of project No DG16P02H053 – Czech Garden Art and Landscape Architecture in the Context of European Development of the Program to support applied research and development of national and cultural identity for the years 2016 to 2022 (NAKI II), financed by the Ministry of Culture of the Czech Republic.

Obsah

1. Cíl výsledku 5
2. Popis výsledku 5
3. Návrh využití výsledku 6
4. Seznam použité literatury 6
5. Seznam publikací předcházejících výsledku 8

1. Cíl výsledku

Soubor specializovaných map s odborným obsahem je výsledkem teoretického výzkumu exteriéru sídlišť, který doplňuje aktuální odborné studie o dosud upozaďovaný krajinářský pohled. Předložená práce je zaměřena na obytné soubory na území města Brna, časově je ohraničena počátkem 60. let a poslední socialistickou výstavbou překračující v některých případech rok 1989. V teoretické části je doba realizace zasazena do kontextu dobových okolností a poměrů v oblasti krajinářské projekce a realizace.

Cílem souboru map je blíže:

- Rozlišit obytné soubory vybudované na území města Brna od 60. do 80. let 20. století, vyznačit jejich prostorový rozsah a vizualizovat jejich rozmístění v rámci katastru města

- Odlišit soubory podle doby vzniku a zařadit je do vývojových etap

- U každého souboru analyzovat jeho volný, nezastavěný prostor a přiřadit mu typ/ více typů podle vztahu mezi zástavbou a krajinou dle předložené typologie

- Schematicky graficky vyjádřit a lokalizovat nalezený typ vztahu mezi zástavbou a krajinou pro každé ze sídlišť

2. Popis výsledku

Výsledky jsou prezentovány ve dvou úrovních: v teoretickém úvodu a samotných mapových listech.

Teoretický úvod přibližuje okolnosti vzniku hromadných obytných souborů a jejich zahradně-architektonické a krajinářské souvislosti ve třech vývojových etapách a rovněž představuje typologii prezentovanou dále v mapových listech.

Přílohou výsledku jsou samotné mapy. Na úvod je vložena přehledová mapa v měřítku 1:40 000, zobrazující obrysy obytných souborů na území města Brna. Názorně je tak prezentována rozloha jednotlivých zkoumaných objektů i jejich lokalizace v rámci města. Následujících 27 listů představuje v detailu vytipovaná brněnská sídliště, chronologicky seřazená a zobrazená na mapovém výřezu včetně svého nejbližšího okolí. Každé ze sídlišť je uvedeno krátkým popisem krajinářských vlastností a lokalizovaný typ vztahu krajiny a zástavby je v ploše vyjádřen grafickou značkou.

3. Návrh využití výsledku

Soubor map je vytvořen pro město Brno, bude využit Odborem životního prostředí Magistrátu města Brna jako jeden ze zdrojů informací o území, poslouží k utřídění pohledu na hromadné obytné soubory a k uvědomění si jejich specifických krajinářských vlastností, hodnot a potenciálu. Může se stát podkladem pro plánování a rozhodování o změnách v území. Může v neposlední řadě přispět k zachování krajinářských hodnot tohoto typu zástavby a tím také pozitivně ovlivnit kvalitu bydlení.

Mapy mají význam vzdělávací a všeobecně informační, mohou sloužit k informování laické i odborné veřejnosti se zájmem o stavební a obytnou kulturu 2. poloviny 20. století. Mohou být poskytnuty dalším institucím nebo městským organizacím.

Využití map není omezeno na město Brno, předložená typologie může být vzhledem k rozložení zkoumaného typu zástavby na území celé České republiky aplikována na jakékoli sídliště ze 60. až 80. let 20. století v dalších českých městech. Krajinářský náhled na obytnou zástavbu může být v obecné rovině přínosný pro kritické zhodnocení nedávné stavební a kulturní historie a zachování jejích hodnot.

4. Seznam použité literatury

DIVINA, Miroslav, 2010. *Podoby brněnských panelových sídlišť.* Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita. 115 s.

JELEN, Vladimír, 1984. Zkušenosti a tendence při plánování, projektování a realizaci vnějších prostorů v nových obytných souborech v ČSR se zaměřením na zeleň. In LOUDOVÁ, Jiřina. *Plánování nových obytných souborů v ČSSR a NDR.* 1. vyd., Praha : Výzkumný ústav výstavby a architektury, 179 s.

KRACÍK, Matyáš, et al., 2017. *Metodika k dokumentaci, výzkumu a památkové ochraně panelových sídlišť.* Praha: Uměleckoprůmyslové museum v Praze. Online. Dostupný z: http://www.nusl.cz/ntk/nusl-374469.

KUČA, Karel, 2000. *Brno – vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Brno: Baset. ISBN 80-86223-11-6. 644 s.

LESOVÁ, Pavlína, 2011. *Brněnská sídliště*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita. 78 s.

MACHARÁČKOVÁ, Marcela,ed., 2017. *Jiří Kroha (1893–1974). Architekt, malíř, designér, teoretik v proměnách umění 20. století.* Brno: Muzeum města Brna a Vydavatelství ERA. 485 s. ISBN 978-80-86549-00-2.

MACHOVEC, Jaroslav, 1988. Úkoly školkaře z hlediska sadovníků a krajinářů. *Záhradníctvo: odborný časopis pre ovocinárov, zeleninárov, kvetinárov, sadovníkov, škôlkárov, aranžérov kvetov a pokročilých zahrádkárov.* 13(6), 275–276. ISSN 1211-0922.

MUSIL, Jiří, 1985.*Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda. 333 s.

PECKA, Lukáš, 2013. *Brněnská sídliště a jejich urbanistická struktura*. Doktorská práce. Brno: Vysoké učetí technické v Brně. 238 s.

PELČÁK, Petr, 2010. *Česká architektura 2008–2009*. Praha: Prostor – architektura, interiér, design. 287 s. ISBN 978-80-87064-04-7.

PICON-LEFEBVRE, Veronique, ed., 1997. *Les espaces publics modernes: Situaitons et propositions.* Paris: LeMoniteur. 240 s. ISBN 2-281-19098-6.

POTŮČEK, Jindřich, 2006. Mezi monumentalitou a utilitarismem. In PELČÁK, Petr, WAHLA, Ivan, eds. *Jindřich Kumpošt*. Brno: Obecní dům Brno. s 13-37. ISBN 80-239-8332-6.

SKŘIVÁNKOVÁ, Lucie, ŠVÁCHA, Rostislav, NOVOTNÁ, Eva, JIRKALOVÁ, Karolina,ed., 2016.*Paneláci 1. Padesát sídlišť v českých zemích: kritický katalog k cyklu výstav Příběh paneláku*. Praha: Uměleckoprůmyslové museum. 463 s. ISBN 978-80-7101-161-3.

SKŘIVÁNKOVÁ, L., ŠVÁCHA, R., KOUKALOVÁ, Martina, NOVOTNÁ, Eva, ed., 2017. *Paneláci 2, Historie sídlišť v českých zemích 1945-1989: kritický katalog k výstavě Bydliště – panelové sídliště: plány, realizace, bydlení 1945-1989*. Praha: Uměleckoprůmyslové museum. 352 s. ISBN 978-80-7101-169-9.

SOUČEK, Václav, ŠONSKÝ, Drahoslav, 1981. *Zeleň v nových obytných souborech*. Průhonice: Výzkumný a šlechtitelský ústav okrasného zahradnictví v Průhonicích. 118 s.

ŠONSKÝ, Drahoslav, 1989. Zapojené výsadby v sadovnické praxi. *Záhradníctvo: odborný časopis pre ovocinárov, zeleninárov, kvetinárov, sadovníkov, škôlkárov, aranžérov kvetov a pokročilých zahrádkárov*. 14(9, 10, 11), 423–424, 467-468, 518–520. ISSN 1211-0922.

ŠVÁCHA, Rostislav, 1985. *Od moderny k funkcionalismu: proměny pražské architektury první poloviny dvacátého století*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing. 590 s. ISBN 80-85605-84-8.

ŠVÁCHA, Rostislav, 1986. Architektura všem. *Výtvarná kultura. Časopis SČVU*. 10(4), 21–23.

ŠVÁCHA, Rostislav, 2000. Rekapitulace sídlišť. *Stavba*. 5 (7), s. 36–41. ISSN 1210-9568.

ŠVÁCHA, Rostislav, VOLF, Petr, 2000. Ze sídliště neodejdu. *Reflex***.** 21(50), 22–26. ISSN 0862-6634.

VERSTEEGH, Pieter (ed), 2005. *Méandres: penser le paysage urbain*. Geneve: Presses polytechniques universitaires romandes. 192 s. ISBN 2-88074-623-X.

WILHELMOVÁ, Dana, DAMEC, Jiří, 2015. Zahrada a město. Katalog výstavy. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-7509-312-7. 160 s.

ZADRAŽILOVÁ, Lucie, 2013. *Když se utopie stane skutečnost: Panelová sídliště v Československu 1953–1989*. Praha: Arbor vitae, Uměleckoprůmyslové museum. 143 s. ISBN 978-80-7101-133-0.

5. Seznam publikací předcházejících výsledku

MAGNI, Anna, 2019. *Zahradně-architektonické aspekty sídlišť 1945-1989: etapizace.* In ZÁMEČNÍK, R. Sborník příspěvků z konference, Zahradně-architektonická tvorba 20. století v Československu I. Praha: Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v.v.i. s. 128--141. ISBN 978-80-85881-44-8.

MAGNI, Anna, 2017. *Hromadná bytová výstavba ve 2. pol. 20. stol. v České republice a její zahradně-architektonické souvislosti.* Disertační práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně. 75 s.

MAGNI, Anna, 2016. *Zahradně architektonické a krajinářské souvislosti hromadných obytných souborů z 2. poloviny 20. století.* Urbanismus a územní rozvoj. sv. 19, č. 5, s. 7--11. ISSN 1212-0855. URL: http://www.uur.cz/default.asp?ID=4932

MAGNI, Anna, 2013. *Obytné soubory 1945-1989: prostor pro nové postupy a technologie v zahradněarchitektonické praxi.* Acta Pruhoniciana. č. 104, s. 59--69. ISSN 0374-5651. URL: http://www.vukoz.cz/acta/dokumenty/acta_104/Acta-104_komplet-cz.pdf